

CÂTEVA DATE DESPRE ȘCOALA DIN SATUL DOBREȘTI-MUSCEL, JUDEȚUL ARGHEȘ, ÎNTRU ANII 1839 ȘI 1864

SPIRIDON CRISTOCEA

În multe sate din județul Muscel¹ au funcționat școli înainte de înființarea lor din inițiativa statului². Deși în Dobrești n-a funcționat o asemenea școală, știința de carte era răspândită în acest sat cu multe secole înainte de înființarea primei școli (1839). Desigur că la răspândirea științei de carte în Dobrești, o contribuție de seamă a avut-o schitul Dobrești care exista pe vremea lui Matei Basarab, domnul Țării Românești (1632—1654)³. Probabil că dobreștenii care se judecau în divanul lui Alexandru Iliș, domnul Țării Românești (1616—1618, 1627—1629), cu logofătul Stan din Poenița pentru unele locuri de pământ sau care primeau de la același domn hrisoave de întărire pentru stăpânirea unor locuri cumpărate de ei, aveau o oarecare știință de carte⁴. În 1676—1677, călugărul Theodosie, ctitorul unui schit din județul Dâmbovița, lasă printr-o diată, după moarte, averea sa din Dobrești (casă, moară, heleșteu, vii etc.) Mitropoliei din București. Nemaivăzând să scrie din cauza bătrâneții, diata este scrisă de nepotul său Păun. Acest Theodosie, al cărui prenume de mirean nu-l cunoaștem, era din Dobrești și se trăgea din neamul Cerceleștilor (Cercel). Diata sa din 1676—1677 este cel mai vechi document,

cunoscut până în prezent, scris de un dobreștean⁵. În secolul al XVIII-lea, documentele scrise de dobreșteni se înmulțesc considerabil. Deschiderea școlii din Dobrești în 1839 găsea în acest sat foarte mulți știutori de carte, care înțelegând menirea școlii, o vor sprijini.

Punctul de plecare în instituirea învățământului public la sate în Țara Românească l-a constituit circulara Departamentului Trebilor din Lăuntru (în continuare : Departamentul), din 14 ianuarie 1838, prin care se porunceau ocârmuirilor județelor să înființeze școli sătești⁶. Ocârmuirea Muscel raporta Departamentului, la 20 ianuarie 1838, că va lua măsuri pentru înființarea școlilor sătești⁷. Măsurile luate nu au fost prea energice, pentru că în județul Muscel școlile sătești s-au deschis de-abia la începutul anului 1839.

O primă condiție pentru deschiderea școlilor sătești a fost recrutarea cadrelor și pregătirea lor în vederea desfășurării muncii didactice. Aleși dintre țârcovnici sau dintre cei ce știau să scrie și să citească, tinerii candidați de învățători, ce urmau să deschidă școlile sătești, au fost trimiși la pregătire la Școala Normală din Câmpulung. Pentru școala din Dobrești este ales candidat de învă-

țator, la 15 septembrie 1838, Dimitrie Andrei, fiul unui preot din Dobrești. În 1843 el era însurat și avea 23 de ani⁸. Între 1 octombrie și 20 decembrie 1838 Dimitrie Andrei a participat, alături de alți 98 candidați de învățători din Muscel, la pregătire la Școala Normală din Câmpulung în vederea deschiderii școlii sătești⁹. Întors în sat, el a deschis la începutul anului 1839, nu știm luna și ziua, școala din Dobrești. La 2 aprilie 1839, Ocârmuirea Muscel raporta Departamentului că cele 88 școli sătești deschise în Muscel erau frecventate de 1863 copii din 108 sate, iar numărul candidaților de învățători care funcționau la aceste școli era de 94. Școala din Dobrești, care se număra printre aceste școli, avea un candidat de învățător și era frecventată de 19 elevi¹⁰.

Întrucât aspectele generale ale învățământului public sătesc între anii 1838 și 1864 (condițiile materiale ale școlii, slujitorii școlii, organizarea și conținutul învățământului etc.) au format obiectul unor cercetări mai vechi sau mai noi¹¹, comunicarea de față nu se ocupă decât de învățătorii care au funcționat la școala din Dobrești și de localul acestei școli.

Candidații de învățători erau obligați ca timp de 3—4 ani, între 26 aprilie — 1 iulie și 15 august — 26 octombrie, să participe la cursurile de pregătire la școala normală din capitala județului. În urma unui examen, candidatul de învățător, dacă poseda cunoștințele necesare, primea titlul de învățător, dându-i-se atestat. Dimitrie Andrei se numără printre cei 40 candidați de învățători care obțin pentru prima dată titlul de învățător în Muscel și pentru care Ion Brezoianu cerea Eforiei, la 1 noiembrie 1844, atestatele necesare¹².

Din documentele cercetate rezultă că Dimitrie Andrei a funcționat ca învățător la școala din Dobrești până la 1848, când în urma evenimentelor

revoluționare din acel an, școlile sătești din Țara Românească au fost închise. Din situația trimisă Eforiei în 1846, de către Ion Brezoianu, profesor la Școala Normală din Câmpulung, aflăm că Dimitrie Andrei trebuia să primească cei 2 lei, ce i se cuveneau, de la 55 familii din Dobrești și de la 20 familii din Furești¹³, iar pe trimestrul ianuarie 1848, trebuia să primească de la cele 84 de familii din Dobrești și Furești, 37 lei și 32 parale¹⁴. La școala din Dobrești au învățat în această perioadă și copiii din satul Furești, care, având sub 50 de familii, n-a putut deschide singur școală. Locuitorii din Furești au contribuit la construirea localului de școală din Dobrești. De altfel, satul Furești era unit și din punct de vedere administrativ la satul Dobrești.

Sătenilor le-a revenit, nu numai sarcina de a-i plăti pe candidați și învățători, dar și de a construi localurile de școală. Până la construirea localului de școală din Dobrești, cursurile s-au ținut în vreo casă particulară sau în Casa de sfat. La 9 ianuarie 1841 localul școlii din Dobrești era aproape gata¹⁵, iar la 9 mai 1842 în acest local învățau 10 elevi din Dobrești și 3 din Furești¹⁶.

Sătenii din Dobrești, ca de altfel toți din Muscel, au construit localul de școală după posibilitățile lor materiale și nu potrivit planului trimis de Eforie. Școala din Dobrești, lungă de 6 stânjeni și 4 palme și lată de 4 stânjeni și o palmă, avea 2 camere¹⁷, și era construită din nuiele¹⁸.

Deși la 9 mai 1842 se învăța în localul școlii din Dobrești, acesta prezenta multe lipsuri, care, fără îndoială, au prejudiciat buna desfășurare a procesului de învățământ. Astfel, la 1 aprilie 1844, într-o situație trimisă Departamentului de către Ocârmuirea Muscel, se scria despre localul școlii din Dobrești: „lipsesc 10 simicercuri, 4 bănci, sala, odăile nepardosite, (lipsesc) 8 geamuri, 2 ta-

ble, 12 table mici, fără porți și obloane. S-au adunat lei 1 397, s-au întrebuințat în lucru lei 1 295, și mai rămâne lei 102 asupra Oprii, alesul al satului Dobrești. Spre săvârșire mai trebuie lei 80¹⁹. La 16 decembrie 1844, Cârmuirea Muscel raporta Departamentului că pentru înlăturarea lipsurilor existente la localul de școală din Dobrești sunt necesari 151 lei și 5 parale, care trebuiau folosiți după cum urmează : „12 lei — 8 geamuri, câte parale 60; 13,20 — 18 scânduri pentru 6 bănci, câte parale 30; 1,20 — 60 ținte, câte o para; 10 — lucrul dulgherilor; 21 — 12 oca her pentru simicercuri; 6 — lucrul țiganului; 20 — 2 000 cărămidă de pardoseală; 5 — 500 cărămidă pentru sobe; 30 — lucrul zidarilor la pardosit și sobile; 6,30 — 9 niduri pentru uși; 1,35 — 5 tinichele pentru pervazuri; 2,10 — 90 ținte, câte o para; 1,30 — 1 oca her pentru table; 6 — lucrul dulgherilor; 8,10 — 22 tinichele pentru obloane; 5,10 — 3 oca pentru obloane²⁰. Nici la 30 decembrie 1846, sălile școlii din Dobrești nu erau pardosite. Trebuiau pentru acest lucru 60 de lei.²¹

În urma evenimentelor revoluționare de la 1848, școlile comunale din întreaga țară au fost închise. De-abia în toamna anului 1857 ele vor fi redeschise. Prin ofisul 12/11 ianuarie 1857 caimacamul Al. D. Ghica a hotărât redeschiderea școlilor sătești. În vederea redeschiderii acestor școli au fost recrutați candidați și trimiși la pregătire la Școala Normală din Câmpulung.

La 26 mai 1857 Sfatul sătesc din Dobrești-Furești dă un act lui Stancu, fiul preotului Dimitrie, cunoscut „de obștia satului că are cunoștințe de învățături, că ieste cu bune purtări, și că se mulțumesc pe leafa ce s-a hotărât de stăpânire a i să slobozi²², pentru a fi primit la Școala Normală din Câmpulung pentru pregătire²². La 15 iulie 1857, Procopie

Constandinescu, institutorul clasei a III-a și a IV-a primară de la Școala Normală din Câmpulung, trimitea Eforiei lista cu rezultatele examenului celei de a doua serii de candidați de învățători. Stancu Dumitrescu, candidatul satului Dobrești, care se număra printre aceștia, avea 23 de ani și fusese notat după cum urmează : citirea — binișor, scrierea — binișor, catehismul — binișor, aritmetica — binișor²³.

Inspekțiile efectuate de revizorul școlar și examenele pe care le-a susținut până la 1864, anul până când se ocupă comunicarea de față, arată felul cum și-a îndeplinit Stancu Dumitrescu munca de învățător. În raportul întocmit de Marin Florentie, revizorul școlar din Muscel, la 9 februarie 1859, în urma inspekțiilor făcute la școlile din Muscel în trim. I al anului școlar 1858 - 1859, se nota cu „binișor — progresul școlărilor” din Dobrești, cu „bine — datorile învățătorului”, și cu „binișor — intelectul învățătorului” Stancu Dumitrescu²⁴. Raportul lui Marin Florentie, din 18 februarie 1860, nota cu „bine — datorile învățătorului” Stancu Dumitrescu și cu „bun — progresul școlărilor”. Școala din Dobrești era frecventată de 21 de elevi²⁵. La 27 februarie 1861, Procopie Constandinescu, trimite Eforiei rezultatul reviziilor făcute de către subinspectorii de plăși în lunile noiembrie, decembrie și ianuarie, anul școlar 1860-1861. Cu „bine” se aprecia progresul școlărilor și felul cum Stancu Dumitrescu își îndeplinise datorile. Școala era frecventată de 16 elevi. Starea materială a școlii era apreciată ca bună. Trebuiau, totuși, reparate niște bănci²⁶. La 1 mai 1862, Procopie Constandinescu trimite Eforiei rezultatul inspekțiilor efectuate la școlile din Muscel în anul școlar 1861 - 1862. Școala din Dobrești fusese frecventată de 21 de băieți, însă alți 11 băieți și 26 fete n-au urmat școala. Cu

„binișor“ fusese notat progresul școlărilor și felul cum își îndeplinesc Stancu Dumitrescu sarcinile²⁷.

În octombrie 1862, în urma unui examen, 40 de învățători din județul Muscel obțin titlul de învățători definitivi. Stancu Dumitrescu, care s-a prezentat și el la examen, nu obținuse numirea de învățător definitiv²⁸. De altfel, el este trecut, la 27 iunie 1863, pe lista învățătorilor mai slabi din județ care trebuiau să meargă la Târgoviște pentru pregătire²⁹.

Privitor la locul din sat unde a fost construită școala, documentele ce se păstrează în arhive nu informează. Vasile T. Ionescu, care poate a aflat de la bătrânii din sat, locali-

zează localul „între casele de azi ale lui Gh. Șetraru și Elisabeta Opreșcu, cam pe unde se află podul de azi peste vâlcea“³⁰.

Deschiderea școlii publice din Dobrești, la începutul anului 1839, a contribuit din plin la instruirea și educarea copiilor sătenilor. Plătind pe învățător și construind localul de școală, sătenii din Dobrești, ca și ceilalți din țară, au suportat tot greul în deschiderea și funcționarea școlii. Efortul lor nu a fost zadarnic, pentru că în decursul anilor școala din Dobrești a dat țării cadre bine pregătite care prin munca lor au răsplătit pe acești deschizători de drum.

NOTE:

* Comunicare prezentată la a V-a Sesiune de comunicări științifice a Muzeului județean Argeș, din 21-22 decembrie 1974.

¹ De la începutul secolului al XVI-lea, probabil și mai dinainte, când este atestat documentar pentru prima dată, și până în 1950, când în urma împărțirii administrative au fost desființate județele și s-au format regiunile și raioanele, satul Dobrești a făcut parte din județul Muscel.

² În capitolul al doilea al lucrării „Învățământul în Muscel în secolele XVII-XIX“, Editura didactică și pedagogică, București, 1968, autori: Gh. Pirnuță, Ion T. Radu și Ion Lupu tratează problema școlilor sătești în Muscel înainte de 1838, între 1838 și 1848, și între 1848 și 1864.

³ Arh. St. Buc., fond Mănăstirea Năməiești, pach. II, doc. 30.

⁴ D.I.R., XVII, B, III, nr. 171, pp. 196-197, nr. 184, pp. 209-210, IV, nr. 581, pp. 566-567; D.R.H., B, XXIII, nr. 172, p. 346 și nr. 207, p. 412.

⁵ Spiridon Cristocea, **Un schit din județul Dâmbovița mai puțin cunoscut: schitul călugărului Theodosie**, în Biblioteca Valahica, Târgoviște, 1975, pag. 319-326.

⁶ Arh. St. Buc., fond Vornicia din Lăuntru (în continuare: Vornicia...), dos. 5390 I A/1838, f. 3.

⁷ Ibidem, f. 11.

⁸ Idem, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (în continuare: M.C.I.P.), dos. 6699/1837, f. 94.

⁹ Idem, fond Vornicia..., dos. 5390 I B/1838, f. 170-172.

¹⁰ Idem, fond M.C.I.P., dos. 3392/1840, f. 198-199.

¹¹ Gh. Pirnuță, Ion T. Radu, Ion Lupu, op. cit., și G. D. Iseru, **Contribuții privind învățământul la sate în Țara Românească până la jumătatea secolului al XIX-lea**, 1975; Spiridon Cristocea, **Contribuții la cunoașterea învățământului public sătesc în județul Muscel între anii 1838 și 1848**, în Studii și comunicări, Muzeul Pitești, 1980, pag. 276-302; Spiridon Cristocea, Ștefan Trâmbaciu, **Aspecte ale învățământului public sătesc în fostul județ Muscel între anii 1857 și 1864**, în Studii și comunicări, Muzeul Câmpulung Muscel, 1981, pag. 101-120.

¹² Arh. St. Buc., fond M.C.I.P., dos. 1778/1844, f. 80-81.

¹³ Ibidem, dos. 1708/1845, f. 150-152.

¹⁴ Ibidem, dos. 2581/1849, f. 46-47.

¹⁵ Idem, fond Vornicia..., dos. 5390 II/1838, vol. II, f. 51-52.

¹⁶ Ibidem, dos. 5390 III A/1838, f. 100-104.

¹⁷ Idem, fond M.C.I.P., dos. 1778/1844, f. 4-5 și 12.

¹⁸ Ibidem, dos. 3392/1840, f. 126-128.

¹⁹ Idem, fond Vornicia..., dos. 5390 IV A/1838, f. 294-303.

²⁰ Ibidem, dos. 5390 IV B/1838, f. 909-911.

²¹ Ibidem, dos. 797 I A/1847, f. 12-19.

²² Idem, fond M.C.I.P., dos. 3896/1857, f. 102.

²³ Ibidem, dos. 3831/1857, f. 48.

²⁴ Ibidem, f. 231 - 233 și 244 - 245.

²⁵ Ibidem, dos. 305/1860, f. 2 - 7.

²⁶ Ibidem, f. 120 - 128.

²⁷ Ibidem, f. 283 - 284.

²⁸ Ibidem, dos. 429/1862, f. 27, 28 - 29 și 32 - 33.

²⁹ Ibidem, f. 927.

³⁰ Vasile T. Ionescu, **Monografia comunei Dobrești Muscel, jud. Argeș**, manuscris dactilografiat, pag. 46.

Résumé

Après une courte présentation de la diffusion de l'enseignement à Dobrești avant de la fondation de la première école (1839), l'auteur nous présente les circonstances dont a été fondée cette école, les instituteurs qui ont enseigné dans cette école et le logis.

Dans cette période y ont enseigné comme instituteurs : Dimitrie Andrei entre 1839 - 1848 et Stancu Dumitrescu entre 1857 - 1864. Entre 1848 - 1857 l'école n'a pas fonctionné.

Quant au logis, celui-ci a été bâti par les villageois et était formé de deux pièces.